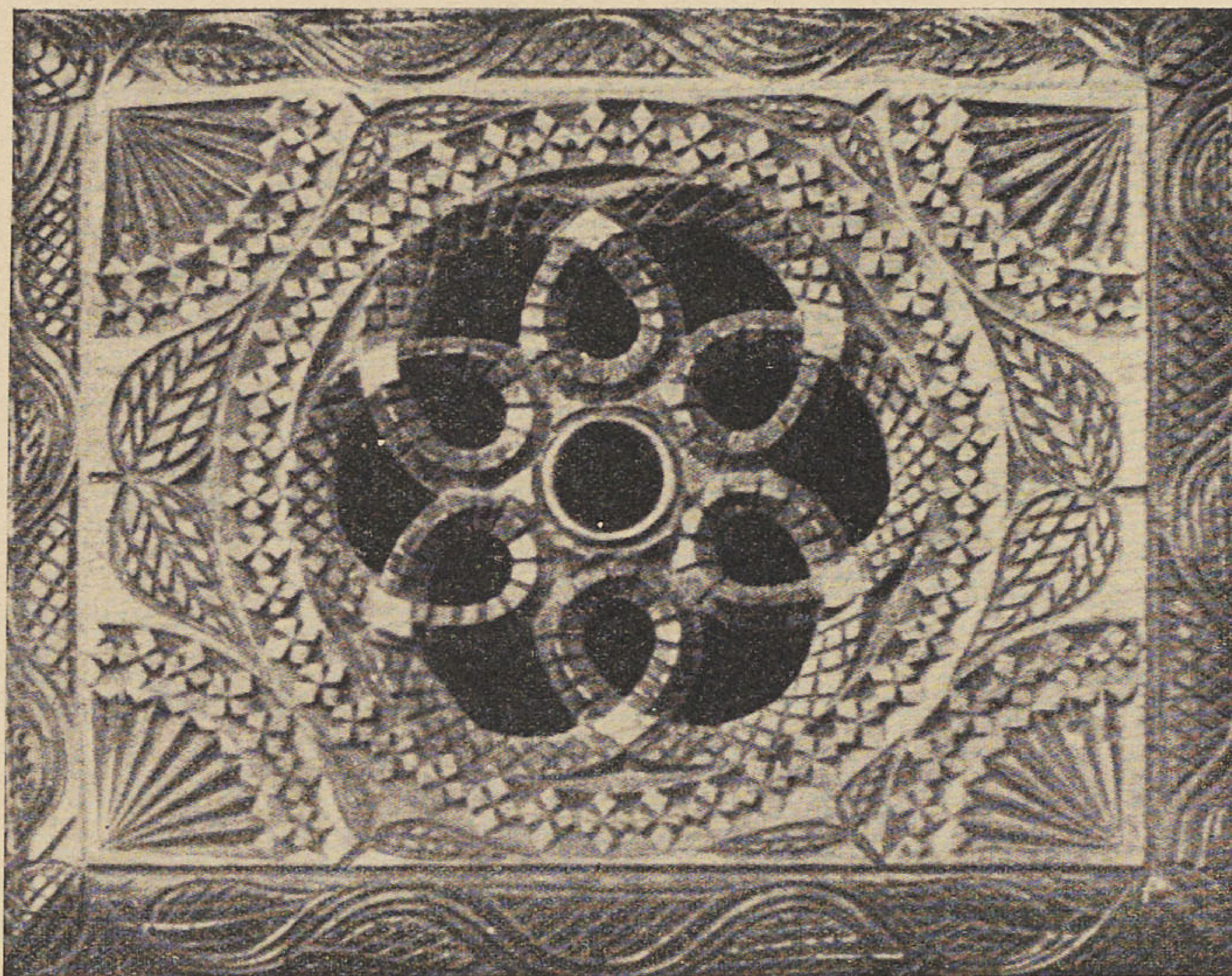
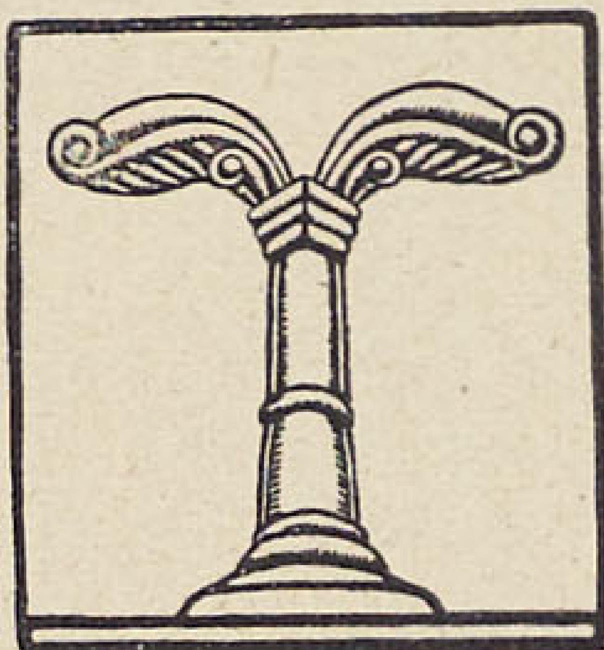

Der Vaderen Erfdeel

STRIJDBLAD VAN DE
WERKGEMEENSCHAP
VOOR VOLKSKUNDE

MAANDBLAD 3e JAARGANG No. 6 WINTERMAAND 1938

Rasmaterialisme?

„Der Vaderen Erfdeel" aanvaardt, zooals bekend, de uitkomsten der rassenkunde en wil deze verbreiden aan den eenen kant en verdiepen aan den anderen kant; niet als een liefhebberijtje, maar bewust van de beteekenis en ernst van dit inzicht. Daarom wil het de lezers en leden ook strijdvaardig maken, zoodat zij dit inzicht zelf kunnen verdedigen en de wereldschouwing die er uit voortvloeit, kunnen uitdragen.

Wie kent niet de beschuldiging, dat dit inzicht materialistisch zou zijn? Welnu dan, gij vergeestelijkten, die u zelf wellicht „idealisten" noemt, gij blijft aan de oppervlakte, of zweeft misschien reeds in de lucht — maar wij verkiezen het, met beide beenen op onze aarde te blijven staan, en toch geen materialisten te worden.

Dierenrassen worden gefokt. Hoe? Door kruising van nauwverwante enkelingen, waarvan de nakomelingschap dan wordt gezift (geselecteerd) met een bepaald ideaaltype voor oogen als fokdoel, tot de ongewenschte eigenschappen „uitgemendeld" zijn.

Ook de mensch zou zoo gefokt kunnen worden, en in lange aardtijdperken is de mensch ook op een soortgelijke wijze tot rassen „gefokt", doordat de omgeving, het landschap als fokker optrad. Maar niet alleen het landschap fokte tot rassen, want in dien mensch leefde een eigenaardig rasbewustzijn, dat wij overal in de natuur aantreffen; ook de dieren kruisen in het algemeen niet en houden de rassen zuiver, uit „instinct", dus uit ingeboren aanleg, onbewust.

De mensch is echter een wezen, dat tot bewustzijn komt en dit bewustzijn verdringt het instinct hier en daar, treedt er voor in de plaats. Dan krijgen wij die bewuste houding tegenover ras, die wij in de oud-Indogermaansche culturen aantreffen en die in de wetgeving werd vastgelegd. [1])

Ook de Germanen hadden rasbewustzijn, dat hen eeuwen lang verhinderde in sterke mate met donkere Europeesche rassen te kruisen. Zij hadden nog meer: zij kenden de waarde van **uitgelezen sibben.** Deze uitgelezen sibben lieten zij niet verloren gaan door vermenging met minder uitgelezen bloed en zoo bleven edele sibben geslacht op geslacht in den waren zin „adel".

Hier zijn wij dus heel dicht bij het „fokken" waar wij van uitgingen, het woord dat als geen ander ergernis en verontwaardiging opwekt bij alle in de lucht zwevende idealisten.

Het lijkt wel een paardenstoeterij, zeggen zij. Toch niet, antwoorden wij, want wat is het geval? Paarden worden gefokt op kracht of snelheid, dat zijn zuiver lichamelijke eigenschappen; maar de Germaansche adel „fokte" naar een hoog ideaal toe; het Siegfried-ideaal zouden wij het kunnen noemen.

Er is een groot verschil tusschen hoogbegaafden, die als toevalsproduct uit de doelloos kruisende massa wel eens kunnen voortkomen en „uitgelezen sibben", die steeds een groot aantal begaafden voortbrengen, waar een eigen overlevering (traditie) den aangeboren aanleg nog versterkt. Nergens zijn de volksche waarden zoo veilig als daar.

Daar is dus rasinstinct en rasbewustzijn — de grenzen zijn moeilijk te trekken! — en daar is nog een derde, het ontbreken van deze twee, dat in de natuur anders niet zoo makkelijk te vinden is, maar dat wij aantreffen bij den „beschaafden" mensch. Het meest bekende voorbeeld van dit laatste is het Rome van den laten keizertijd en wat toen ontstond is rassenchaos genoemd.

De Frankenkoningen keken van dat Rome de gecentraliseerde macht af, de anti-Germaansche en anti-volksche organisatie van den staat en werkten hand in hand met de kerk, die gaarne het politieke machtsinstrument gebruikte om het, de kerstening in den weg staande, volksche bewustzijn te breken.

Toch bleven rasinstinct en rasbewustzijn levend in de zielen der menschen van het Noorden, tot voor kort. Met de Fransche revolutie kwam een keerpunt en nu heet rasbewustzijn materialisme.

Wat is dan het ideaal van deze „idealisten"?

De kleurlooze „menschheid" — of het Eurasiatisch-negroïd „mengras". En wie daar niet aan wil, wie een ander ideaal voor zich ziet, waaraan hij gelooft met heel zijn gemoed, een ideaal dat hij nastreeft langs de lijnen, die de Schepping zelf heeft vastgelegd — die zou materialist zijn, omdat zijn ideaal lichaam **en** geest omvat en omdat hij er rekening mee houdt, dat beide beheerscht worden door de wetten der erfelijkheid, die onze natuurwetenschap om zoo te zeggen pas op het spoor is gekomen.

Wanneer wij alle „zijn" uiteendenken in „stof" en „geest", dan zijn daar ten eerste die menschen, die den geest schrappen; dan is alles stof. Dat zijn de materialisten. Anderen schrappen de stof (zij het ook minder radikaal); dan is al het werkelijk bestaande geest. Zij noemen zich meestal idealisten en zien op ons neer als ook-materialisten, omdat wij met open oog en open gemoed de Schepping in het onbedorven, goddelijk gelaat zien en erkennen, dat daar stof en geest een éénheid zijn. En dan keeren wij den spies om en zeggen: hun idealen zijn valsch, want zij zijn strijdig met de heilige Orde der Schepping. Of, laten wij voorzichtig zijn: zij zijn valsch en vreemd voor **ons**, want zij passen niet bij het beeld van de Schepping, zooals de spiegel van **ons** gemoed dat opvangt.

Onze volkseigen namen

De laatste jaren is het in ons land meer en meer gewoonte geworden, om allerlei vreemde namen aan kinderen te geven. Heeft men zoojuist een Russisch boek gelezen, dan geeft men een Russischen naam, na het lezen van een Fransch boek een Franschen, enzoovoort.

Daarnaast mogen eenige Nederlandsche schrijvers en schrijfsters zich, wat de namen in hun boeken betreft, ook in een groote populariteit verheugen, b.v. Cissy van Marxveldt met haar „Marijke".

Op het oogenblik kunnen we, wat de namen aangaat, spreken van de Engelsche periode, zooals er in de 19de eeuw een Fransche periode was. Toen heette men alleen nog maar Eugène, Charles, Emile, Adèle, Henriette, Charlotte, enz. Nu is het „the fashion" om Jim, Ronald, Dick, Kitty, Maggy of Joan te heeten, waarbij dan de uitgang „y" wel bijzonder in trek is.

Hoeveel aardiger zijn echter onze eigen oude namen, die nog onder ons volk bestaan; hoeveel zinrijker ook. De buitenlandsche namen zijn misschien van denzelfden stam afgeleid, doch bij voorbeeld de naam „Koenraad" zegt ons meer dan „Conrad". Met oude namen bedoelen we dan speciaal onze volkseigen Germaansche, niet de oude, door de christelijke kerk hier gebracht, namen van vreemden oorsprong.

Deze oude Germaansche namen dan, waarvan er nog honderden heden ten dage in gebruik zijn, zoowel in ons land als in het buitenland, zijn — evenals de oude zinnebeelden — een erfdeel van onze voorvaderen. Ook zij spreken nog van hun gedachtenwereld en denkwijze, hun taal en zeden. De Germanen gaven oorspronkelijk niet, zooals heden ten dage gebruikelijk is, het kind een naam, dien zij mooi vonden, zonder daar verder eenige bedoeling mede te hebben, maar zij gaven hun zoon of dochter een beteekenisvollen naam, waarin zij uitdrukten, welke wenschen zij koesterden voor het kind; bijvoorbeeld Siegfried: „hij, die door de overwinning vrede brengt"; Berenhard: „hij, die zoo sterk is als een beer" enz. (Vergelijk het latijnsche gezegde: „nomen atque omen": d.i. zoowel naam als voorteeken.)

Pas later werd het ook bij hen gewoonte, een naam te geven zonder eenige bijzondere beteekenis, naar deelen uit den naam van beide ouders of grootouders, zoo: Gerbrand (speer-zwaard), naar ouders, die bijvoorbeeld Gertrud en Sibrand heetten. Ook gebruikte men een deel van den naam om verwantschap aan te duiden. Men vergelijke o.a. in het Hildebrandslied: Heribrand (grootvader), Hildebrand (vader) en Hadubrand (zoon) en in de Siegfriedsage Siegmund (vader), Sieglinde (moeder) en Siegfried (zoon).

Zooals gezegd, beschouwden de Germanen den naam als een soort voorteeken. Hieruit kan men dan ook verklaren, waarom men de kinderen de namen der verschillende helden uit de sagen gaf. De christelijke kerk echter, die er naar streefde op elk gebied de kerstening, zoo

noodig met strenge middelen, door te voeren, deed dit ook op het gebied van de namen. In de plaats van de helden, die tot lichtend voorbeeld dienden, stelde zij de heiligen. Deze spraken evenwel, met hun niet altijd bij den Germaanschen volksaard passende karaktereigenschappen, dikwijls niet tot het Germaansche gemoed. Daarom stelde de kerk vaak bewust een bepaalden heilige in de plaats van een god of held, waarbij deze heilige tevens de eigenschappen en uiterlijke kenmerken droeg of kreeg van de oorspronkelijke godheid of held. Mede door deze tactiek traden inderdaad langzamerhand de heiligenlegenden in de plaats van de Germaansche heldensagen en hierdoor ook de namen der heiligen in de plaats van die der helden. Hierbij kwam nog te hulp het feit, dat de kennis der oude taal en daardoor de beteekenis der oude namen, verloren ging.

Niet altijd echter — of liever, meestal niet — begreep men de beteekenis van de nieuwe, vreemde, namen. Vele namen, die op een ons vreemden godsdienst betrekking hebben, burgerden hier in en werden na verloop van tijd niet meer gevoeld als hier van buitenaf opgedrongen. Welke zonderlinge gevolgen dit kan hebben, blijkt uit het volgende:

Bij ons is nog altijd, evenals bij onze voorvaderen, de gedachte levend, dat de naam een beeld geeft van de eigenschappen van den drager. Wij lachen immers ook, als een spichtig, bleek Jodenjongetje „Siegfried" blijkt te heeten! Dit duidt op een zekeren samenhang, een band tusschen naam en drager van den naam. Nu voelen wij het bestaan van dien band niet zoo sterk meer als onze voorouders, die zelfs meenden, dat het kennen van iemands naam een zekere macht over hem gaf (men vergelijke hiervoor verschillende sprookjes; b.v. het verhaal van Repelsteeltje, een dwergje, dat een koningskind stal en dit niet eerder teruggaf, voordat de koningin te weten was gekomen, hoe hij heette). Toch is het ook nu nog onplezierig om b.v., wanneer men „Jacob" heet, tot de ontdekking te moeten komen, dat deze naam „hij, die bedriegt", beteekent.

Het is een eereplicht tegenover ons voorgeslacht, al de oude Germaansche namen weder in eere te herstellen. Dan loopt men bovendien niet de kans, zijn kind een naam te geven, dien het misschien later als een last zal kunnen gevoelen.

Wij laten hier thans een lijst van mansnamen volgen:

Adelbrecht	edel - schitterend Albert, Albrecht, Elbert
Adolf	edel - wolf
Alewijn	edel - vriend
Alfred	edel - vrede
Allerd	edel - sterk
Anselm	god - helm
Arnold	arend - heerschen Arend, Arnoud
Arnolf	arend - wolf
Bernard	beer - sterk Berend, Barend
Bernolf	beer - wolf
Bertold	schitterend - heerschen Bartold, Bartoud
Bertolf	schitterend - wolf
Bertram	schitterend - schild
Bertrand	schitterend - raaf

Borger	beschermen
Boudewijn	koen - vriend
Dagobert	dag - schitterend
Dankert	gedachte - raad
Diederik	volk - heerscher
Diemer	volk - beroemd
Dieter	volk - sterk
Edmund	bezitting - bescherming
Eduard	bezitting - bewaken
Egbert	snijdend zwaard - schitterend
Engelbrecht	engel - schitterend
	Engelbert
Erenbrecht	eer - schitterend
Erik	eer - heerscher
Ernst	
Errerd	eer - sterk
	Erhard
Evert	ever - sterk
	Everhard
Ewout	eeuwigheid - heerschen
Ferdinand	vrede - moedig
Frederik	vrede - heerscher
Folbert	volk - schitterend
Folkert	volk - sterk
	Folkhard
Folmer	wolf - beroemd
Gerard	speer - sterk
	Gerrit
Gerbrand	speer - slagzwaard
Gerbert	speer - schitterend
Gerolf	speer - wolf
Gijsbert	trouw - schitterend
Godert	god - sterk
Godfried	god - vrede
Gozewijn	god - vriend
	Godswin, Goswin, Gosen
Grimbert	helm - schitterend
Gunter	strijd - sterk
Hendrik	huis - heerscher
	Heimrik

Herbert	leger - schitterend
Herman	leger - man
	Harmen
Hildebrand	strijd- slagzwaard
Hubert	geest - schitterend
Hugo	geest
IJsbrand	zwaard - slagzwaard
Karel	man
Koenraad	
Lambert	land - schitterend
	Lammert
Leonard	leeuw - sterk
Leopold	volk - koen
	Luitpold
Lodewijk	beroemd - strijd
	Chlodwig, Clovis
Lubbert	volk - schitterend
Ludolf	volk - wolf
Luitbrand	volk - slagzwaard
Manfred	man - vrede
Meindert	kracht (macht) - sterk
Olbert	erfgoed - schitterend
Osbert	god - schitterend
Oscar	god - speer
Osmund	god - bescherming
Oswald	god - heerschen
Radboud	raad - koen
Reindert	raad - sterk
Reinier	raad - leger
Reinout	raad - heerschen
Rembert	raad - schitterend
	Remmert
Rembrand	raad - slagzwaard
Richard	heerscher - sterk
	Rijkert, Rijk
Robbert	beroemd - sterk
Roeland	beroemd - land
Rudolf	beroemd - wolf
	Roelof
Rutger	beroemd - speer

Sebald	zee - koen
Sibert	overwinning - schitterend Sieuwert, Sievert, Sieb
Sigismund	overwinning - bescherming
Werner	beschermen Warner
Wibrand	strijd - slagzwaard
Wichert	strijd - sterk
Willem	wil-helm (bet. beschutter)
Wijnand	strijd - moedig
Wolfhard	wolf - sterk Wolfert
Wolfgang	wolf-gaan
Wolfram	wolf - raaf
Wolmer	wolf - beroemd
Walter	heerschen - sterk Wouter, Wolter

Taalvernieuwing

In de laatste eeuw is onze taal in hooge mate verstard. Het geschreven woord heeft een beteekenis gekregen, die ver uitgaat boven de beteekenis die het in vroeger eeuwen had. Het algemeen onderwijs, de dagbladen en tijdschriften enz. hebben dit zeer in de hand gewerkt. Het gevolg daarvan is, dat er een doode, ziellooze nieuwe taal is ontstaan, die zoowaar een taalkundig-wetenschappelijken naam heeft gekregen: het „Algemeen Beschaafd". Deze kunstmatige kranten- en ambtenarentaal is doorspekt met vreemde woorden en ontbeert volkomen het karakteristieke en eigene van de gesproken volkstaal.

Gelukkig leeft in het volk, vooral in de verschillende gewesten, de eigen gewestelijke spreektaal voort.

Indien onze taal levend zal blijven en zich regelmatig zal vernieuwen, dan is het noodig dat deze gewestelijke talen hun invloed kunnen doen gelden en dat zij voortdurend uit hun woordenschat woorden en uitdrukkingen aan de algemeene omgangstaal afstaan. Deze woorden kunnen allerlei uitheemsche insluipsels en internationale mode-uitdrukkingen vervangen.

Hiervan een aardig voorbeeld:

Een dezer dagen zei een Groningsche boer van een nieuw stuk bouwland: „Het is nu dreeg". Toen hem de beteekenis hiervan werd gevraagd, bleek dat „dreeg" niet alleen „productief" beteekende, maar ook: „met de minst mogelijke kosten alles opbrengend, wat er uit te halen is".

„Dreeg", een door en door Germaansche stam, beteekent dus „efficient". Het heeft echter ook nog andere beteekenissen.

Om het Nederlandsch zijn Germaansche wezen te laten behouden of terug te geven, moeten wij tot den boer gaan en bij hem les nemen in onze moedertaal.

De ziel van het Noorden

Loflied op het Leven

De Gothische worsteling om het eigen-aardige, om de ziel van het Noorden was beslecht. Een korte adempauze is gegund, alvorens de tweede vloedgolf aanstormt: de klassieke, latijnsche zondvloed, die het Noorden overspoelen, maar niet verdrinken zal.

In deze adempauze leefde Jan van Eyck.

Wij gissen, dat hij omstreeks 1390 geboren werd en uit zijn werken meenen wij hem te kennen als een innig vroom man. Uit schaarsche gegevens kunnen wij besluiten, dat hij gaarne heer in eigen huis was en frank en vrij verkoos te leven. Zeker is, dat Jan van Eyck een schilder was van nature en dat hij eerder een gevoelsmensch zal zijn geweest dan een rekenaar. Niettemin was hij immer bereid als zijn vorst hem riep en verrichtte hij als vertrouwde dienaar van zijn Heer verre reizen met geheime doeleinden.

Maar zoo groot is zijn toegewijde en stille kunst, dat Philips van Bourgondië zijn werkplaats bezoekt en hem zes zilveren bekers schenkt als den meester een zoon wordt geboren bij vrouwe Margareta, die hij in 1433 huwde.

Een vorstelijke aandacht, die in die dagen zeker weinigen beschoren zal zijn geweest!

Toch droeg deze gevierde vrije, deze vrome meester, de groote omwenteling in zijn hart: hij bracht de natuur terug, om haar beeld in grootste volkomenheid en omhuiverd met een zilveren licht zijn volk terug te schenken.

Aan het begin van onze schilderkunst staat een ingewikkeld meesterwerk van wereldomspannende faam: het Genter Altaar. Het is een over vele, ternauwernood harmonisch samenhangende paneelen verdeelde verbeelding van het 13de en laatste visioen van de Heilige Hildegardis.

Met betrekking tot dit werk spreekt men niet alleen van een Jan, maar ook van een Hubert van Eyck.

Wie kreeg de opdracht en wie gaf de opdracht?

Wij weten het niet.

Maar wij weten wèl, hoe Jan van Eyck het werk ten uitvoer bracht, herschiep, voltooide: tot het onovertroffen meesterwerk van onze vroege schilderkunst.

Velen — waaronder Dürer — hebben er eerbiedig voor gestaan. Eerbiedig en verwonderd, ja bevreemd. Want zoo religieus als dit wonderschoone altaar is, zoo weinig is het kerksch.

Maar dan vijf eeuwen straalt de pracht van het Genter Altaar uit over de wereld met een licht, dat zuiverder en stiller is dan de flakkerende gloed der middeleeuwen.

De Schenker Jodocus Veidt, de beide Johannessen en de vrouw van Veidt, Isabella Borluut, van het Gentsche Altaar.

Niet meer een verwrongen God, met wieren van geronnen bloed bekleefd, met sponzige uitwassen uit wreede wonden, met een in doodsstrijd gespannen borstkas en doorboorde handen en voeten verschrikt het oog.

Geen ascetische God-de-vader troont meer ongrijpbaar ver, rustend in een star spel van vastgelegde lijnen.

Maar zeer dichtbij zit hier een rijk gekleede man, overdadig uitgedoscht in al te rijke gewaden. Zijn gelaat weerspiegelt het grootst mogelijk Niets en zijn gebaar is leeg, zooals zijn aanwezigheid doelloos.

God-de-Vader?

Evenzoo zit, ter linker zijde, op een apart paneel, de Moeder-Maagd Maria. Zij leest en laat zich niet storen. Aan de andere paneelen schenkt zij geen aandacht.

Ter rechter zijde bevindt zich de Dooper, die in een kemelsharen kleed ging en zich voedde met sprinkhanen en wilde honing.

De schilder kon dat niet gelooven. Over het voorgeschreven kemelsharen kleed hing hij een fraaien mantel en den wereldvreemden heremiet werden haren en baard zorgvuldig uitgekamd, alvorens hij hier mocht figureeren.

Jan van Eyck, de vrome, heeft zijn best gedaan. Wie schilderde zoo overtuigend juweelen? Wie heeft vóór hem een kroon zoo metalig, een kleed zoo stoffelijk voorgesteld?

Ziet gij het licht leven in den zwaren val der plooien?

De engelen maken muziek, zij zijn gekleed als edelen en vorsten in geschoren fluweel en hermelijn. Het eikenhout op de orgelkast glanst in honderd nerven; mergstralen en spiegels geven teekening te meer aan de ingesneden zonneraderen, driepassen en verdere zinnebeelden.

Wie benaderde de werkelijkheid zoo zeer als Jan van Eyck?

Maar hij kan getuigen: ,,en ik zag een nieuwen hemel en een nieuwe aarde, want de eerste hemel en de eerste aarde gingen onder. . . .''

En zoo zag het volk, dat naar het wondermooie altaar in de Bavo-kapel stroomde op feestdagen, als de luiken geopend waren, niet langer tegen een vergulden achtergrond, waarvoor zich een of ander heilig tafereel afspeelde, maar het keek ver over de hoofden van vele figuren naar een met bloemen bezaaide weide, naar boomen en struiken, naar zacht stijgende heuvelen, een rivierbedding en een schoone stad met vele koepels en torens.

Wie had ooit zooiets eerder gezien?

Tot dan toe was dit immers het zeldzame voorrecht geweest van de rijken en machtigen, die hun urenboeken konden laten verluchten!

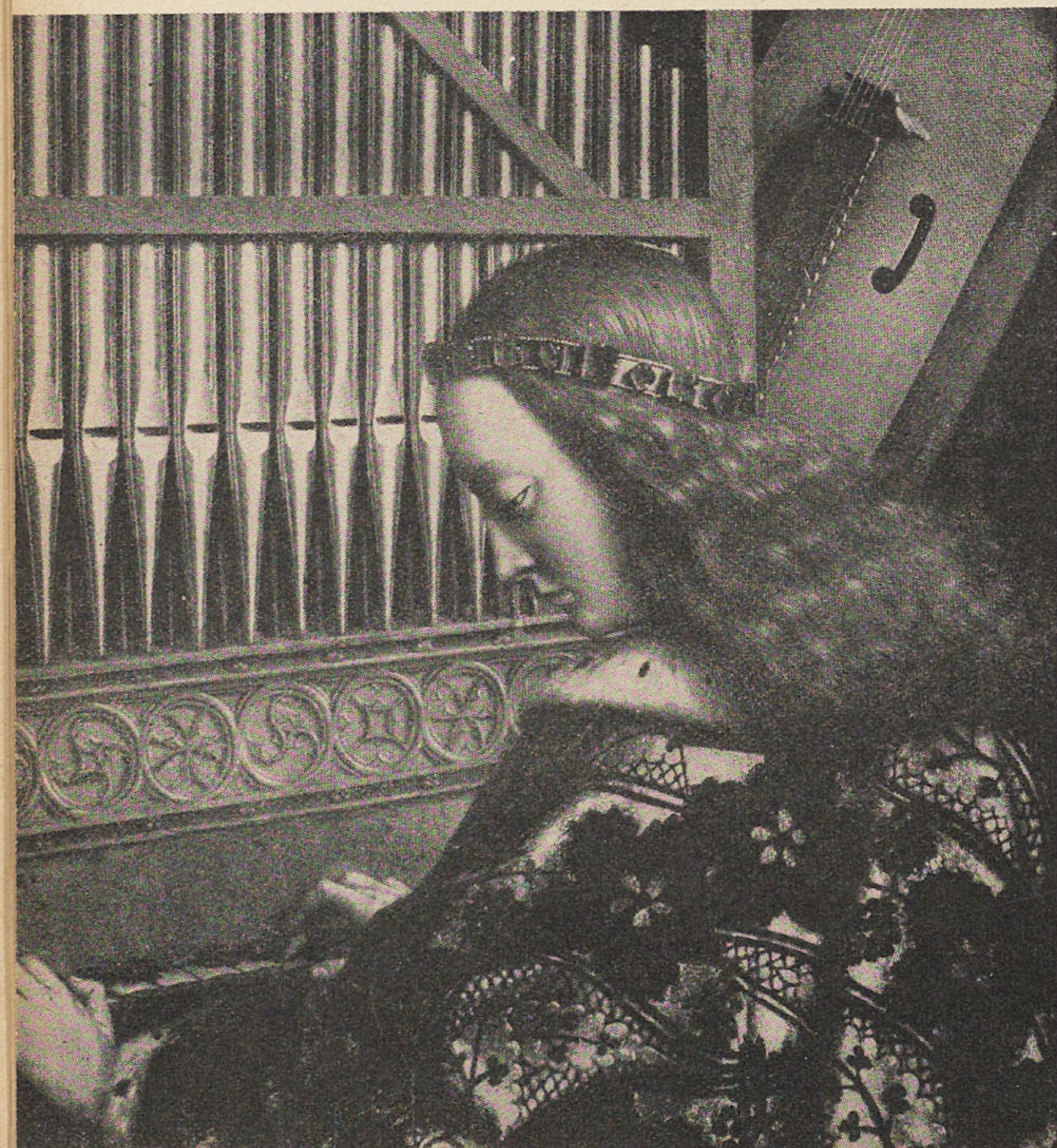
En ook dezen hadden nog nooit zoo iets gezien: op zoo een groot formaat, zoo volkomen en zoo rijk van kleur. . . . Het volk kwam en zag.

Het zag de Strijders uitrijden met wapperende vanen, die wel te bewegen schenen. Achter de ruiters kijkt men over de volbebladerde boomen en fijn en scherp teekent de burcht zich af tegen den hemel.

Achter op het paneel met de kluizenaars hangen de vruchten in het groen en trekt een vlucht vogels in V-vorm langs den hemel.

Wie had dit ooit durven droomen?

Naast de engelen van de aarde, de

Detail van het
Genter Altaar

menschen van den bodem. Een man en een vrouw, een pezig en ernstig man en een „Moeder-Aarde", die reeds zwaar gaat van 't komend geslacht.

Wie denkt hier nog aan het oude verhaal uit heete landen, aan een ver en vreemd verleden?

Hier staan zij, gezien met heel de toegewijde werkelijkheidszin van ons volk: een man en een vrouw, in de zuiverheid van den mensch, die zich vrij van schande en zonde weet.

Wij zouden om al deze nieuwe veroveringen het middenluik haast vergeten, de weide met den bron des levens, met het Lam dat Zijn bloed stort en de groote stoet van pausen, kardinalen, koningen en keizers, apostelen, heiligen en martelaren.

En inderdaad: over hunne hoofden zoekt ons oog weer de verten, waar de hemelen blauwen over de zonbeschenen torens en tinnen.

Het Altaar van het Lam met de vleugels gesloten: in zijn opzet schier merkwaardiger nog, dan geopend.

Het stelt de Verkondiging aan Maria voor, met de figuren van de schenkers en de heiligen Johannes den Dooper en Johannes den Evangelist.

Maar Maria is geheel in de rechterhoek gedrukt, terwijl geheel links de engel werd geschilderd.

En het midden?

Het middendeel bestaat uit twee paneeltjes, die niets anders weergeven dan een kijkje uit een venster en een stilleven van wat waschgerei met een handdoek.

Ook dit was zeker nooit eerder vertoond en de verrassende oorspronkelijkheid en de liefde, waarmede deze beide onderwerpen werden behandeld, verheffen deze twee eerste stillevens tot de schoonste uit onze kunst.

Werkelijkheidszin en burgerschap spreken uit de twee portretten, die Jan van Eyck schilderde van de volksgenooten, die het altaar aan de kerk schonken: Jodocus Veidt en zijn vrouw en het is welsprekend, dat deze levende personen in schoone kleuren werden verbeeld en de beide Johannessen grijs-in-grijs als beeldhouwwerk-nabootsingen werden behandeld.

Stijl-critisch kan het Genter-Altaar als een hyper-modernistisch en experimenteel kunstwerk worden beschouwd.

De paneelen streven uit elkaar en zijn volgens ongelijke en soms bizarre perspectivische beginselen opgezet.

Er is geen eenheid in schaal of kleur en het geheel is eerder heterogeen dan organisch, eerder onrustig dan harmonisch.

Maar de niet te vertroebelen beteekenis ervan is, dat met dit altaar, dat meer een schilderijen-verzameling dan een afgerond werkstuk is, de wereld voor het Noorden werd heroverd, een wereld vol wijdheid en kleur, een wereld badend in het koele en zilveren licht van het Noorden.

(Wordt vervolgd)

Een groote Hans

De meeste lezers van dit blad hebben vermoedelijk de „Camera Obscura" van Hildebrand (Nicolaas Beets) wel gelezen. Zij zullen zich dan ook den braven Kegge herinneren, met zijn afschuw van „groote hanzen en adellijke heeren". „Groote hanzen" was zijn geliefkoosde uitdrukking voor die kringen, waarin hij zoo gaarne had verkeerd, maar waar hij ondanks zijn in de West verdiende geld geen toegang had. Men voelt in die uitdrukking den spot van den 19e eeuwenschen burger met kringen, waar hij in feite toch tegen op zag.

Die zelfde gevoelswaarde ligt ook in enkele andere uitdrukkingen, waarin het woord „hans" voorkomt: praalhans, pochhans, en ook hansworst. In dit laatste woord heeft „hans" al de beteekenis van „groot", „zich groot voordoend" verloren; de „hans" is hier alleen nog maar belachelijk.

In de 17e eeuw heeft „hans" daarentegen nog wel de gevoelswaarde „groot". Zoo legt een schrijver uit dien tijd in een kluchtspel het woord een koopvrouw op de markt in den mond om haar waar aan te prijzen: „dat 's een vogel, die hans hiet". Zij bedoelt: een groote, mooie vogel.

Blijkbaar hebben wij hier met een woord te doen, dat in den loop der eeuwen een gewijzigde beteekenis heeft gekregen, zooals dat met meer woorden het geval is. Meestal wordt een woord in het gebruik er niet beter op; het krijgt een minder gunstigen klank.

Wij kennen „Hans" ook als eigennaam, als afkorting van Johannes. Johannes is een bijbelsche naam, dus niet inheemsch. Niettemin is deze naam zeer algemeen. De afkorting „Hans" is meer een Duitsche afkorting; in het Nederlandsche taaleigen gebruiken wij meestal de afkorting Jan. Dit is dan de „nette" vorm; de gewone afkorting is Hannes. Het schijnt, dat vooral ten plattelande deze laatste naam zeer algemeen is geweest, al heeft onder den invloed van de geschreven taal daar ook de naam Jan zich ingeburgerd. In 17e eeuwsche kluchten komt men „Hannes" ten minste vaak als boersche voornaam tegen. Het platteland bewaart nu eenmaal het oude beter dan de stad. Evenzoo komt in het Duitsche Rijnland de naam „Hans" reeds in 1553 voor als naam van den boer in de vastenavondkluchten. In die vastenavondviering steekt een stuk overoude volksoverlevering.

Als eigennaam vinden wij „Hans" ook in sommige volksgebruiken. Daar is b.v. het kinderspelletje „hansje sjokken", waarbij de kinderen in een rij achter elkaar loopen, elkaars kleeren vasthoudend. In Holland wordt een veulen veelal „Hansje" genoemd, gelijk in het nummer van Wijnmaand van den vorigen jaargang werd medegedeeld.

In Grouw, waar op den 22en van Sprokkelmaand St. Pieter zijn omgang doet, gelijk elders St. Nicolaas, is deze St. Pieter vergezeld van een zwarten knecht, die den naam „Hansje Plus" draagt. Dien „Hansje Plus" vierde men vroeger elders in Friesland op den Zaterdag voor Kerstmis, gelijk Waling Dijkstra meedeelt. Dat kinderfeest ging gepaard met klok-

luiden en vuurbranden. Er bestond ook een versje:

Hansje Plus,
Didelomme dus,
Pyp yn 't hoarn,
It wirdt ljochtmoarn.
Hei, wost mei?
It wirdt ljochtdei,
Kinst net sjên,
Nim de lantearne mei.

(Hansje Plus, Didelomme dus, Blaas op den hoorn, het wordt morgenlicht, Hé, wil je mee? Het wordt daglicht, kun je niet zien, neem de lantaarn mee.)

Dit gebruik wijst duidelijk op een oud midwinterfeest, waarbij de hoorn werd geblazen en de terugkeer van de zon en het lengen der dagen werd aangekondigd. Hansje Plus, nu nog slechts de zwarte begeleider van den uitheemschen heilige, was eenmaal de hoofdpersoon van het feest. Hij was toen niet de zwarte knecht, die den duivel voorstelt, maar de stralende hemelgod.

Wij vinden dezen „Hans" terug in het sprookje van Hans en Grietje, waarin de herinnering aan Freyr en Gerda voortleeft. In Ditmarschen, aan de Duitsche kust, spreekt men nog van „de blanke hans", waarmee men de zee bedoelt. Hier leeft „Hans" dus nog voort als zeegod, beschermer der zeevaart, gelijk Freyr ook was. In de bijdragen over het St. Pietersfeest in Friesland komt deze eigenschap duidelijk naar voren. Wij mogen aannemen, dat „Hans" een oude naam is, waarmee Freyr werd genoemd, in het bijzonder als zeegod en beschermer der zeevaart. Als zoodanig is hij in de Friesche streken door St. Pieter verdrongen. Deels ook heeft St. Nicolaas zijn plaats ingenomen, die óók beschermer der zeevaart is en als zoodanig de beschermheilige van de zeestad Amsterdam werd. Echter vindt men in St. Nicolaas trekken terug, die er op wijzen, dat deze ook Wodan heeft moeten vervangen. Een nauwkeurige scheiding is niet te maken; al deze gestalten loopen dooreen. (Slot volgt.)

Landschapsschennis

In het dagblad „De Tijd" (7e van Zaaimaand) troffen wij een geestdriftig artikel aan over een hofstede in zgn. Romeinschen stijl, d.w.z. een hofstede van de bouwwijze, die in Zuid-Limburg en in aangrenzende streken in het buitenland voorkomt. De hofstede, waarover „De Tijd" zoo geestdriftig is, ligt echter in Overijssel.

Het blad schrijft:

„Midden in het Overijsselsch landschap, rondom de groene weiden, verheft zich grootsch „De oude Mars", geïnspireerd op een oude Romeinsche nederzetting".

De schrijver weidt dan uit over den pachter van deze te Ittersum gelegen hoeve en vervolgt:

„De architect (de heer P. Lankhorst te Zwolle) heeft den plattegrond Fransch georiënteerd. Van het fraaie geheel waarvan alle gebouwen zijn gegroepeerd rondom een groote binnenplaats met een monumentale ingangspoort als hoofdingang, zijn de gevels in- en uitwendig opgetrokken in Limburgsche handvormsteen met spaarzame toevoeging van natuursteen. Ze wekt herinneringen op aan een oude Romeinsche nederzetting, een grondtype, dat geheel afwijkt van de Overijsselsche boerderijen en bijna uitsluitend in Zuid-Limburg wordt aangetroffen".

„De Tijd" vindt het tenslotte nog noodig, den heer Lankhorst geluk te wenschen met dit „sieraad van Zwollerkerspel en de geheele provincie".

Eigenares van dit uitheemsche moois is de douairière de Blocq van Haersma de With te Driebergen.

Men vraagt zich af, of er in den gemeenteraad van Ittersum dan geen nuchtere Saksische boeren zitten, die met de bouwverordening in de hand dit Romeinsche spektakel uit het Overijsselsche landschap hebben kunnen weren. Want het hoort er heelemaal niet thuis. Als een Zwolsch architect dat niet inziet, had althans het gemeentebestuur van Ittersum voldoende Saksisch zelfbewustzijn behooren te bezitten om het Overijsselsche landschap niet door dergelijke volksvreemde bouwsels te laten ontsieren. De tijd der „Romeinsche nederzettingen" in deze streken is sedert eeuwen voorbij — laat men oppassen, dat die tijd niet opnieuw aanbreekt door gebrek aan Germaansch zelfbewustzijn!

Boekbespreking

„Het is anders dan men ons leerde", door F. E. Farwerck.
Uitg. Der Vaderen Erfdeel — Amsterdam.

Nog steeds leert de Nederlandsche jeugd op school, dat de Batavieren als halve wilden in uitgeholde boomstammen den Rijn af kwamen zakken en tot hun en ons geluk weldra in handen van de Romeinen vielen in hun nieuwe woonplaatsen. Die hebben hen toen zoowat in het fatsoen geschopt en daar hebben wij het aan te danken, dat wij nu niet nóg in dierenhuiden loopen (behalve dan de dames in bontmantels natuurlijk). Later heeft de R.K. kerk de laatste hand aan ons gelegd door ons te leeren huizen bouwen en den grond bewerken. Nietwaar, zoo hebben wij het allen op school geleerd.

Dat het niet waar is, weten de lezers van Der Vaderen Erfdeel wel; maar het zal hun menigmaal gebeurd zijn, dat zij tegenover iemand kwamen te staan, die niet te overtuigen was van de onjuistheid der gebruikelijke voorstellingswijze. Het zal hun voortaan niet moeilijk meer vallen, hem te overtuigen. Zij hebben hem slechts dit boekje in de hand te drukken, dat in 56 blz., met vele afbeeldingen aantoont, dat ons voorgeslacht niet zoo heel veel meer te leeren had van de Romeinen en van latere „beschavers", om als gezeten boeren te leven. Achtereenvolgens worden besproken: de kleeding, de landbouw, het verkeer, wapens, huisraad en sieraden, enz. Telkens laat de schrijver aan de hand van afbeeldingen zien hoe het werkelijk was, niet alleen bij ons voorgeslacht uit den aanvang onzer jaartelling, maar sedert den jongsteentijd, dus reeds 2000 jaar vóór onze jaartelling. Dan besluit hij zijn hoofdstuk met aanhalingen uit bekende schoolboekjes, welker schrijvers zich hier met naam en toenaam weerlegd zien.

„Beknopte Geschiedenis van het Noordras, door Herman Laagland. Uitg. Der Vaderen Erfdeel — Amsterdam.

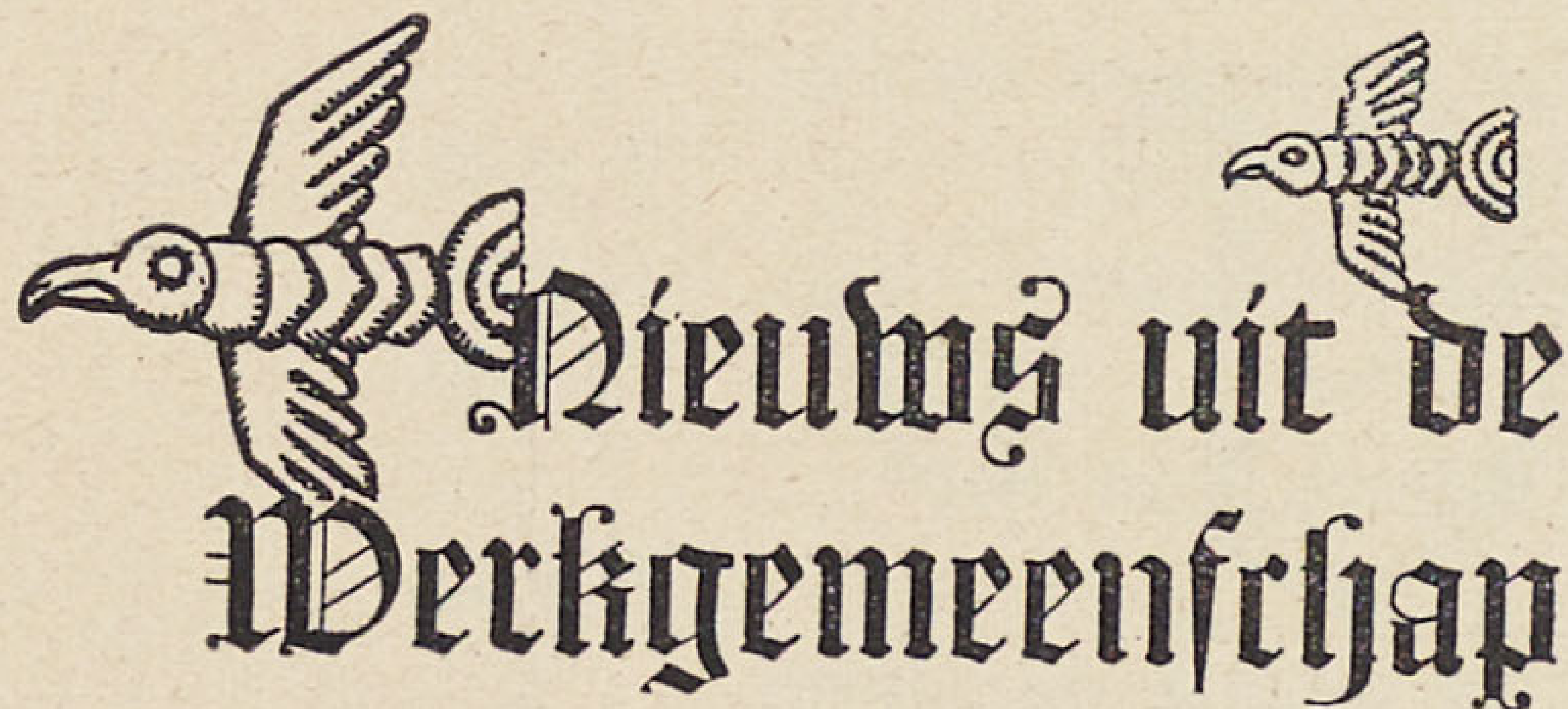
De schrijver van „Het verband tusschen ras en kultuur" heeft thans een beknopte geschiedenis van het Noordras geschreven, die in een groote behoefte voorziet. Een dergelijk werkje bestond tot heden in het Nederlandsch niet, hoe verbazingwekkend het ook eigenlijk is. Men kan in allerlei werken, op het Noordras betrekking hebbende geschiedkundige feiten vinden, maar nergens was de geschiedenis van zijn eigen ras voor den gewonen Nederlander te lezen, zooals deze hier wordt beschreven: als samenhangende beschrijving van de ontwikkeling van een organisch geheel, dat hoe ook gesplitst en uiteengegaan naar verre streken, toch één geheel vormt.

Wat hier gegeven wordt is de ondergrond van alle andere geschiedschrijving. Of men nu kerkgeschiedenis of staatkundige geschiedenis, kunstgeschiedenis of beschavingsgeschiedenis schrijft, steeds is de ondergrond rasgeschiedenis. Het is hetzelfde alsof men van een mensch diens levensloop beschrijft uit verschillende gezichtspunten: zijn geestelijke vorming, zijn beroepsarbeid, zijn liefhebberijen en uitspanningen — steeds beschrijft men dan gescheiden wat één is, omdat het alles uitingen van één en denzelfden mensch zijn. Zoo is het ook met de geschiedenis van het Noordras: uit de resultaten van tal van wetenschappen herschept de schrijver het beeld van het éene ras. Hier wordt dus het eigenlijke, het wezenlijke beschreven, dat ten grondslag ligt aan allerlei levensuitingen van volken, die wij in de geschiedenis waarnemen kunnen.

Achtereenvolgens worden beschreven: het ontstaan van het Noordras, de kulturen uit den Jongsteentijd, de splitsing van het Noordras en de geschiedenis der afgesplitste groepen: Ariërs, Indiërs, Iraniërs, Grieken, Italiërs, Kelten, Germanen. Kaartjes verduidelijken de verbreiding van volken en culturen over Europa en streken van Azië. Vergelijkende tabellen maken de tijdperken overzichtelijk. Een aantal goede afbeeldingen verduidelijken den stijl van het Noordras (ras is immers eigenlijk stijl).

Verrassende uitzichten worden geopend, zooals b.v. allerlei treffende overeenkomsten tusschen Perzen en Germanen, beiden boerenvolken van het Noordras. De vermelding van uitvoeriger werken maakt het voor den belangstellende, die van een bepaald onderdeel iets meer zou willen weten, mogelijk zich daarin verder te verdiepen.

Het is geen boek, dat men achter elkaar uitleest; daarvoor bestrijkt het een te breed terrein en brengst het te veel gegevens bijeen. Een boek, dat men telkens weer ter hand neemt na lezing van een of ander dagbladartikel of van het verslag van een voordracht op historisch, rassenkundig of kunstzinnig gebied, ten einde den samenhang van feiten na te gaan. Een boek voor den belangstellende in het erfdeel der vaderen om steeds bij de hand te hebben.

De stichting „Der Vaderen Erfdeel" heeft ten doel mede te werken om de volksche gedachte te doen herleven en in breede kringen van het Nederlandsche volk den eigen aard weder tot zijn recht te doen komen.

Naast het maandblad „Der Vaderen Erfdeel" laat zij verschillende uitgaven uitkomen.

Het doen houden van lezingen en voordrachten, het vormen van plaatselijke werkgroepen en het organiseeren van bezichtigingen behoort mede tot haar werkzaamheid.

Bestellingen en inteekening op het maandblad te richten tot Der Vaderen Erfdeel, Hoofdweg 4, Amsterdam, Postgiro 307867.

Bijdragen enz voor het maandblad aan Postbus 51, Leiden.

VOORDRACHTEN MET LICHTBEELDEN.

In den loop van Louwmaand en Sprokkelmaand 1939 zullen te Amsterdam vanwege de Werkgemeenschap voor Volkskunde „Der Vaderen Erfdeel" een viertal voordrachten met lichtbeelden worden gehouden over de volgende onderwerpen:

1. Het Rassenvraagstuk.
2. Met schetsboek en camera over heg en steg.
3. Onze barbaarsche voorvaderen.
4. Runen en zinnebeelden langs den landweg.

BANDEN VOOR DEN TWEEDEN JAARGANG

De banden voor den tweeden jaargang zijn thans gereed. Toezending volgt na storting van *f* 1.—.

Complete gebonden jaargangen zijn nog te verkrijgen tegen den prijs van *f* 3.—.

ZINNEBEELDEN-PLAAT

De plaat met zinnebeelden, voorkomende in het laatste nummer van den tweeden jaargang is thans ook afzonderlijk verkrijgbaar. Levering in stevige kartonnen huls franco per post geschiedt tegen toezending van *f* 0.15.
